

**PRIRUČNIK
ZA RAD S VIJEĆIMA
UČENIKA UZ
KORIŠTENJE DIJALOGA
EU S MLADIMA**

Sufinancirano sredstvima
programa Europske unije
Erasmus+

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

Projekt:

Strukturirani dijalog u srednjim školama (2019.)

Projekt:

Reci pravu stvar na pravom mjestu (2022.)

Nositelj projekta:

Mreža mladih Hrvatske

Selska cesta 112c

10000 Zagreb

Telefon: +385 1 4573 937

www.mmh.hr

info@mmh.hr

Posredničko tijelo:

Agencija za mobilnost i programe Europske unije

Frankopanska 26

10000 Zagreb

Telefon: +385 1 5005 635

www.mobilnost.hr

info@mobilnost.hr

Sufinancirano sredstvima
programa Europske unije
Erasmus+

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

Publikacija je nastala uz financijsku podršku Europske komisije kroz program Erasmus+. Sadržaj ove publikacije odražava isključivo stajalište izdavača te se Komisija ne može smatrati odgovornom za korištenje informacija koje se u njoj nalaze.

IMPRESSUM

Autorica:

Anamarija Sočo

Urednica:

Jovana Kepčija Pavlović

Lektorica:

Martina Baričević

Izdavač:

Mreža mladih Hrvatske

Dizajn:

ACT Printlab d.o.o.

Tisak:

ACT Printlab d.o.o.

ISBN:

978-953-7805-33-3

Godina izdanja:

2022.

SADRŽAJ

O PROJEKTU I PRIRUČNIKU	5
UČENICI KAO AKTIVNI DIONICI U ŠKOLI I DRUŠTVU	6
VIJEĆA UČENIKA KAO PLATFORMA ZA GLAS UČENIKA	9
KAKO OSNAŽITI DEMOKRATSKU KULTURU ŠKOLE KROZ POTICANJE RADA VIJEĆA UČENIKA	16
DIJALOG EU S MLADIMA U ŠKOLI	17
DJELOVANJE VIJEĆA UČENIKA U KRIZNIM SITUACIJAMA	24
UVOD U DIJALOG EU S MLADIMA	27
METODE PROVEDBE DIJALOGA EU S MLADIMA	30
ŠKOLA ZBUNJOLA (TROKUT SURADNJE).	34
KORIŠTENNA LITERATURA	38

„Reci pravu stvar na pravom mjestu“ je projekt koji je provela Mreža mladih Hrvatske, a koji je imao za cilj stvoriti uvjete za uspješno daljnje uključivanje srednjoškolske zajednice u provedbu Dijaloga EU s mladima u Hrvatskoj. Uz to cilj je bio i raditi na osnaživanju vijeća učenika srednjih škola i osoblja koje radi s njima za korištenje Dijaloga EU s mladima s ciljem uključivanja učenika u donošenje odluka u školi pa tako i daljnju demokratizaciju školske zajednice te osnažiti škole za uključivanje u konzultacije na nacionalnoj i europskoj razini u sklopu Dijaloga EU s mladima. Projektom je bila omogućena razmjena praksi među školama koje su prošle edukacije za Vijeća učenika i korištenje metodologije Dijaloga EU s mladima u njihovom radu s školama koje su se s Dijalogom EU-a s mladim susrele sudjelovanjem na edukacijama kroz ovaj projekt kako bi došli do zajedničkih preporuka za daljnju implementaciju metodologije Dijaloga EU s mladima u školama.

Priručnik je namijenjen vijećima učenika u srednjim školama te nastavnicima i stručnim suradnicima koji rade s vijećima učenika. Sadrži detaljnije uvide o ulozi vijeća učenika i važnosti osnaživanja učenika kako bi postali aktivni dionici u školi i društvu. Osim toga, donosi informacije o procesu Dijaloga EU s mladima te o tome kako raditi s vijećima učenika kroz konkretne primjere radionica na temu Dijaloga EU s mladima. Ovo revidirano izdanje donosi i preporuke kako organizirati rad vijeća učenika u kriznim situacijama. Taj dodatak ovom priručniku ide u korist vijećima učenika budući da je važno da se i u kriznim situacijama čuje njihov glas.

Mreža mladih Hrvatske i Nacionalna radna skupina za Dijalog EU s mladima nadaju se da će ovaj priručnik doprinijeti demokratizaciji hrvatskih škola i ojačati ulogu učenika kao ravnopravnih dionika u školskom sustavu koji djeluju za dobrobit učeničke populacije i svih mladih u Hrvatskoj i Europi.

Jovana Kepčija Pavlović
Glavna tajnica Mreže mladih Hrvatske
Voditeljica projekta „Reci pravu stvar na pravom
mjestu“

UČENICI KAO AKTIVNI DIONICI U ŠKOLI I DRUŠTVU

Svaka demokratska država ili institucija (u našem slučaju škola) podrazumijeva osiguravanje uvjeta u kojima će zainteresirani pojedinci i/ili različite interesne skupine imati priliku uključiti se u procese donošenja odluka koje se na njih odnose. U demokratskom društvu škole bi sve više trebale demokratske školske kulture, odnosno školske kulture koje se temelje na demokratskim vrijednostima, demokratskim načelima rada i demokratskim odnosima. Temeljne demokratske vrijednosti su ravnopravnost, pravednost i uključivost, što zapravo znači da se od škola očekuje jednakost u pristupu svojim članovima te pružanje prilika svim zainteresiranim članovima za ostvarivanje svoga prava na slobodu izražavanja i prava na sudjelovanje u procesima donošenja odluka. U takvom slučaju, kada škola omogućuje svim svojim akterima (roditeljima, učiteljima i učenicima) da svakodnevno žive demokraciju, učenici i odrasli stječu znanja i razvijaju vještine koje su im potrebne da postanu aktivni građani ne samo škole, već i svih svojih zajednica u kojima djeluju. U procesu razvoja demokratske školske kulture, školama je često najveći izazov osmisliti načine i strategije smislenog uključivanja učenika u odgojno-obrazovne procese. Smisleno uključivanje učenika je posebno važno jer se radi o specifičnoj društvenoj skupini, s vlastitim interesima i izazovima, na koje je upravo odgojno-obrazovna institucija sa svim svojim članovima, dužna odgovoriti.

Učenici su najvažniji dionici odgojno-obrazovnog sustava. Suvremene teorije obrazovanja postavljaju učenike u središte odgojno-obrazovnog procesa kao njegovu ključnu kariku. Stoga bi se svakodnevno u školskom okruženju, ali i na institucionalnog razini u razvoju obrazovne politike, glas učenika morao čuti i uvažavati. Osim toga, učenici su dio šireg društva i predstavljaju posebnu društvenu skupinu koja ima pravo i obvezu izraziti i zastupati svoja prava i interese te se aktivno uključiti u procese donošenja odluka o svim pitanjima koja ih se tiču.

Dosadašnja istraživanja pokazuju kako učenici u Hrvatskoj osjećaju da se njihov glas prilikom donošenja odluka u školi slabo čuje (Schultz, W. i sur., 2016). Postoji zabrinjavajući deficit mogućnosti i veliki broj prepreka s kojima se učenici susreću u nastojanju aktivnog sudjelovanja u školskoj zajednici i širim društvenim procesima. Iako postoje različiti oblici sudjelovanja učenika, oni se rijetko koriste, ili se koriste, ali ne ostvaruju svoj stvarni potencijal.

Aktivno sudjelovanje učenika u životu škole iznimno je važna odrednica demokratske kulture škole, jednako kao što je aktivno sudjelovanje građana u društvu indikator stupnja razvoja demokracije toga društva. Škola bi trebala biti mjesto gdje se demokracija istovremeno uči i u praksi živi. Učenici bi u školi trebali biti osposobljeni oblikovati vlastita argumentirana stajališta i interpretacije te otvoreno i konstruktivno raspravljati i uvažavati različita mišljenja i percepcije problema u društvu. U konačnici, učenici bi trebali koristiti stečena znanja i vještine kako bi ostvarili osobne potencijale te se odgovorno uključili u društvene procese. Prva stepenica na tom cjeloživotnom putu je aktivno djelovanje u školskoj zajednici.

Oblici sudjelovanja učenika mogu se rangirati prema stupnju odgovornosti koju učenici imaju prilikom sudjelovanja u procesima donošenja odluka (prilagođeno prema: Hart, R. 1997). Najniže razine odnose se na nesudjelovanje (odluke koje utječu na učenike donose se bez predstavnika učenika) ili informiranje (dostavljanje informacija učenicima o odlukama koje su donesene bez uključivanja njihovih predstavnika u sam proces donošenja odluka). Informiranje osigurava naknadno upoznavanje učenika s donesenim odlukama, iako nisu bili uključeni u njihovo donošenje. Odgojno-obrazovni sustav je tradicionalno uglavnom funkcionirao na razini nesudjelovanja učenika u donošenju odluka ili na razini informiranja.

Postoje i tri razine koje podrazumijevaju stvarno sudjelovanje učenika u procesima donošenja odluka, a to su: savjetovanje s učenicima (donositelji odluka u odgojno-obrazovnom sustavu prije donošenja neke odluke pitaju učenike za mišljenje), zajedničko donošenje odluka (odluke se donosi u suradnji s učenicima) i najviša razina koja podrazumijeva autonomno odlučivanje od strane učenika.

U kontekstu populacije djece i mladih, a napose učenika, aktivno sudjelovanje potrebno je razumjeti ne samo kao sredstvo za postizanje određenih ciljeva (kroz uključivanje u procese donošenja odluka i utjecaj na javne politike), već je sudjelovanje cilj sam po sebi. Kroz aktivno sudjelovanje u školskoj zajednici učenici imaju priliku učiti, vježbati i iskusiti ono što ih čeka u "stvarnom" životu šire demokratske zajednice. Pritom treba imati na umu preduvjete za aktivno sudjelovanje. Prema Vijeću Europe (2008) aktivno sudjelovanje podrazumijeva imanje prava, prostora i prilika, te gdje je potrebno i podrške, za sudjelovanje u procesima donošenja odluka. Važno je da sudjelovanje bude smisljeno i donese određene pozitivne promjene. Stoga, ako razmišljamo o aktivnom sudjelovanju učenika u školama, ono se ne može dogoditi bez postojanja partnerstva i suradnje među svim školskim dionicima.

Ključan preduvjet za uključivanje u rad vijeća učenika je razumijevanje njegove uloge i svrhovitost djelovanja. Često se u praksi pokazuje da su vijeća učenika prazne forme koje postoje samo kako bi se zadovoljio zakon, a učenici ne znaju čemu vijeće služi i nije im jasna njegova uloga. Ako učenik vidi da se njegov rad na području zaštite i unapređenja prava i položaja učenika shvaća ozbiljno od strane drugih dionika, da ima svrhu i da donosi rezultate, postoji veća vjerojatnost da će dugoročno biti aktivno angažiran.

Aktivno sudjelovanje ne događa se samo od sebe već su za njegovu uspješnu artikulaciju potrebne informacije (znanje) i mogućnosti (sredstva) te, osobito kad se radi o djeci i mladima, podrška, kako bi se angažirali u aktivnostima i procesima koji doprinose društvu i imali stvarnu mogućnost utjecaja na donošenje odluka. Neke od ključnih pretpostavki za aktivno sudjelovanje učenika su dovoljna informiranost za donošenje odluke, kao i poznavanje prikladnih načina sudjelovanja. Nužno je u školama, jednako kao i u cijelom društvu, poticati kulturu sudjelovanja te stvarati i koristiti institucionalne mehanizme za sudjelovanje. Upravo su vijeća učenika i Dijalog EU s mladima najvažniji mehanizmi za sudjelovanje učenika u školskoj zajednici i širim društvenim procesima. Stoga će se u nastavku ovim mehanizmima posvetiti više pažnje.

VIJEĆA UČENIKA KAO PLATFORMA ZA GLAS UČENIKA

Različite društvene i interesne skupine organiziraju se kako bi što učinkovitije artikulirale i zagovarale svoje interese pred donositeljima odluka. Tako u suvremenom društvu poznajemo razne formalne i neformalne organizacije civilnoga društva, profesionalne i poslovne udruge, sindikate, društvene pokrete, zagovaračke grupe, koalicije i slično.

Postoje i različiti oblici organiziranja učenika, a veliki dio njih se osniva radi zaštite i promocije njihovih prava i interesa. Unatoč istom cilju, razlikuju se po načinu organiziranja, strukturi i djelokrugu rada. Ugrubo, mogu se podijeliti u dvije široke skupine: neovisne učeničke organizacije i strukture ustrojene od strane škole ili neke druge institucije (Sočo, A., Marjanović, B. 2017).

Prvu skupinu čine učeničke udruge. To su neovisne organizacije koje štite interese učenika i često djeluju po principu sindikata – svojim članovima nastoje olakšati pristup određenim pravima ili im pružaju razne usluge koje omogućuju ostvarivanje tih prava. Osnovane su od strane učenika za dobrobit učenika te ih najčešće vode učenici ili mlade osobe. Članstvo je otvoreno za sve zainteresirane učenike, a članovi među sobom biraju način na koji će se udruge voditi te tko će biti u vodećim tijelima. Učeničke organizacije često su formalno registrirane, imaju pravnu osobnost te mogu raspolagati novčanim sredstvima. Lokalne organizacije umrežavaju se na regionalnoj i nacionalnoj razini pa tako u brojnim europskim zemljama postoje nacionalne učeničke organizacije koje su prepoznate kao važni partneri nacionalnim institucijama u kreiranju obrazovne politike i politika za mlade.

Druga skupina obuhvaća tijela poput vijeća učenika, učeničkih odbora ili parlamenata. Kao što je slučaj s vijećima učenika u Hrvatskoj, često se radi o tijelima koja su propisana zakonom i škole su ih obvezne ustrojiti. Njihova glavna uloga je savjetodavna, a temelji se na promociji učeničkih prava i poboljšanju komunikacije

između učenika, učitelja i rukovodstva škole. Takva tijela uglavnom su demokratski birana od strane učenika određene škole, a potom izabrani članovi među sobom biraju ili na drugi način identificiraju interne uloge (predsjednik, zamjenik, članovi odbora, zapisničar...). Vijeća učenika i slična tijela nisu neovisna i formalno registrirana, već je njihovo postojanje regulirano aktima škole. Netko od učitelja ili stručnih suradnika, zainteresiran za ovo tematiku, preuzima brigu za vijeće učenika i pruža im podršku u njihovom djelovanju. Takva tijela se mogu umrežavati na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini. Tako u Hrvatskoj postoje vijeća učenika na županijskim razinama te Nacionalno vijeće učenika.

Osnivanje i djelovanje vijeća učenika u Hrvatskoj regulira članak 71. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 152/14). Njime je propisano da vijeće učenika čine predstavnici učenika svakog razrednog odjela, a način izbora i djelokrug rada vijeća učenika utvrđuje se statutom škole. Zakonom je također utvrđeno da predstavnik vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pravima i obvezama učenika, no njegov rad je savjetodavan, bez prava odlučivanja. Postojeći Zakon učenicima pridaje ulogu u funkcioniranju škole na način da se njihov glas može čuti prilikom donošenja odluka.

Ovakva formulacija članka zakona veoma je neodređena i otvara vrata brojnim nedoumicama u svojoj praktičnoj primjeni. To je osobito izraženo u tumačenju odredbe koja se tiče djelokruga rada vijeća učenika, gdje se uočava velika raznolikost prakse. U nekim školama djelovanje vijeća učenika počinje i završava s povremenim ceremonijalnim sastancima, dok drugdje članovi vijeća sudjeluju u projektima, odlučuju o dijelovima školskog kurikulumu ili daju mišljenje o izricanju disciplinskih mjera.

Druga odredba članka 71., prema kojoj predstavnik vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kad se odlučuje o pravima i obvezama učenika, također je podložna raznim tumačenjima s obzirom da nije jasno koje su to točno odluke koje se tiču prava i obveza učenika. Može se reći da se sve odluke vezane za odgojno-obrazovni

proces i institucije nužno odražavaju na položaj učenika i njihova prava, bilo da se radi o uređenju sanitarnih prostora škole, odabiru destinacije za izlet, odluci o broju razrednih odjela, zapošljavanju učitelja ili novom pravilniku o ocjenjivanju.

Iako ne postoji sustavno praćenje provedbe ove zakonske odredbe, praktičari ukazuju na razlike u njezinoj provedbi koje se kreću od potpunog zanemarivanja sudjelovanja učenika u radu školskih tijela, preko provedbe na način da predstavnik svakog razrednog odjela dobije informacije sa sjednica razrednih ili učiteljskog vijeća koje se odnose na učenike tog razrednog odjela, do slučajeva gdje predstavnik vijeća učenika sudjeluje na sjednicama razrednih i učiteljskog vijeća ili školskog odbora. Nedorečenost zakonske odredbe o vijećima učenika pokazala se u praksi uglavnom kao nepovoljan čimbenik za razvoj i rad vijeća učenika. S druge pak strane, takva zakonodavna otvorenost daje školama određenu autonomiju u stvaranju pozitivnog okruženja za razvoj funkcionalnih vijeća učenika kroz svoje interne akte. Kroz školski statut i pravilnik o vijeću učenika, škole mogu predvidjeti smislenu ulogu vijeća učenika i time povećati stupanj uključenosti učenika u procese donošenja odluka.

Jedan od mogućih načina djelovanja vijeća učenika je i kroz uključivanje u proces Dijaloga EU s mladima, bilo da se radi o njegovoj provedbi u okviru procesa na razini EU-a ili u slučaju kada se Dijalog koristi kao metoda na razini škole ili lokalne zajednice. U svakom slučaju, uključivanje učenika u Dijalog EU s mladima gradi njihovu građansku kompetenciju te doprinosi demokratizaciji škole.

Bez obzira na nedorečenost zakona o pitanjima djelokruga i načina rada vijeća učenika, neupitno je da je njegov cilj djelovanja unaprijediti položaj učenika, prvenstveno unutar škole, ali i van odgojno-obrazovnog sustava.

Ulogu vijeća učenika moguće je detaljnije razložiti na nekoliko komponenti (prilagođeno prema: Tucci, G. i sur., 2016):

1. Zaštita i promicanje osnovnih prava učenika

Štititi osnovna prava učenika znači osigurati ostvarivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda učenika unutar školske zajednice, poput prava na slobodu izražavanja, prava na udruživanje, zabrane kolektivne kazne i slično. Odgovornost je vijeća učenika kontinuirano raditi na promociji i ostvarivanju ovih prava u svojim školama.

2. Zaštita i promicanje odgojno-obrazovnih interesa učenika

Štititi odgojno-obrazovne interese učenika prvenstveno znači osigurati svakom učeniku njegovo pravo na obrazovanje, odnosno osigurati dostupno i kvalitetno obrazovanje. U skladu s tim od države se očekuje osiguravanje besplatnog osnovnog obrazovanja, srednjeg obrazovanja dostupnog svima pod jednakim uvjetima, kvalitetnog obrazovanja prema određenim standardima, prilagodljivih i prihvatljivih programa za različite skupine roditelja, slobodu od cenzure i priznanje učenika kao subjekta prava. Od vijeća učenika se očekuje kontinuirani rad na promociji prava na obrazovanje i na isticanju njegove važnosti svim onima koji sudjeluju u njegovu ostvarivanju.

3. Zaštita i promicanje kvalitetnog školskog okruženja

Možemo reći da pozitivno školsko okruženje obuhvaća fizičku i psihološku dimenziju. Ono se postiže kroz zadovoljavanje osnovnih fizičkih uvjeta u kojima se provodi nastava i vannastavne aktivnosti (školska zgrada, oprema...), kao i osiguranje pozitivne atmosfere u cijeloj školskoj zajednici, temeljene na osnovnim demokratskim vrijednostima. Vijeće učenika odgovorno je za razvoj odnosa na relaciji učenik-učenik i učenik-odrasli, koji se temelje na demokratskim vrijednostima i načelima rada.

4. Zaštita i promicanje ekonomskih interesa učenika

Štititi ekonomske interese učenika znači, između ostaloga, zagovarati smanjenje troškova vezanih za obrazovanje, povećanje financijske potpore učenicima (stipendije, subvencioniranje udžbenika) ili popuste na usluge i proizvode koje učenici često koriste, poput školske prehrane, gradske knjižnice ili javnog prijevoza.

5. Zaštita i promicanje društvenih interesa učenika

Osim već spomenutih prava na obrazovanje i prava na slobodu izražavanja, za učenike je posebno važno i ostvarivanje prava na sudjelovanje u društvu, odnosno prava na kvalitetno slobodno vrijeme. U manjim, ali i većim lokalnim zajednicama često izostaju sadržaji gdje učenici mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Stoga vijeća učenika mogu organizirati aktivnosti i događanja poput sportskih natjecanja, koncerata ili zabava, kako bi učenici mogli smisleno i kvalitetno provoditi slobodno vrijeme.

6. Poticanje i omogućavanje aktivnog sudjelovanja svih učenika u životu škole i lokalne zajednice te u rješavanju problema u društvu na lokalnoj i globalnoj razini

Vijeće učenika ne mora svoje djelovanje ograničiti samo na rješavanje problema koji su usko povezani s položajem učenika, već se može posvetiti istraživanju i rješavanju širih društvenih pitanja koja utječu na učeničku populaciju, poput siromaštva, zaštite okoliša, borbe protiv diskriminacije, društvene pravde, migracija i slično. Kroz svoje aktivnosti i projekte, vijeće učenika može uključiti i druge učenike te se povezati s akterima u lokalnoj zajednici. Dobar primjer za to je globalni pokret "Školski štrajk za klimu", u čijem su širenju i organizaciji veliku ulogu imale učeničke udruge.

Jedna od najvažnijih zadaća vijeća učenika je uspostava i održavanje stalne komunikacije s učenicima i drugim tijelima škole. Dijalog je osnova redovnog rada vijeća. Članovi vijeća služe kao most između učenika i drugih dionika škole - upoznaju vijeće s potrebama, problemima i uspjesima svog razrednog odjela, a jednako tako informiraju svoje razredne kolege o zaključcima sjednica vijeća učenika i drugih školskih tijela, primjerice na satovima razredne zajednice.

Na koji način vijeća učenika štite i promiču prava i interese učenika? Što vijeća konkretno rade? Moguće je svrstati njihove aktivnosti u dvije glavne kategorije djelovanja (Sočo, A., Marjanović, B. 2017):

- djelovanje usmjereno na učenike i zajednicu,
- djelovanje usmjereno na donositelje odluka.

Djelovanje usmjereno na učenike i zajednicu

Vijeće učenika može organizirati vlastite aktivnosti i projekte koji odgovaraju na potrebe učenika, škole ili lokalne zajednice. Dobrih primjera ima jako puno - vijeća učenika diljem Hrvatske pokreću i provode brojne aktivnosti koje uključuju druge učenike i školsku zajednicu, a često surađuju i s akterima van škole: ekološki projekti, humanitarne akcije, edukacije, aktivnosti obilježavanja važnih datuma, pokretanje školskih klubova, volontiranje u zajednici, sudjelovanje u kulturnoj i javnoj djelatnosti škole, uređenje škole i školskog okoliša, inicijative za unapređenje lokalne zajednice (primjerice, izgradnja parkinga za bicikle ili postavljanje spremnika za recikliranje otpada). Vijeća učenika također djeluju s ciljem mijenjanja mišljenja i stavova u školi i u javnosti. Kad se radi o pitanjima poput, primjerice, nasilja ili diskriminacije među učenicima, između učenika i učitelja ili u široj zajednici, potrebno je mijenjati stavove pojedinaca. Vijeća učenika to mogu činiti kroz javne kampanje, informiranje i edukaciju.

Djelovanje usmjereno na donositelje odluka

Odluke o položaju učenika u rukama su brojnih dionika – donositelja odluka. Učitelji imaju autonomiju u području nastavnog procesa i prilikom odabira adekvatnih pedagoških metoda, ravnatelji donose odluke u području menadžmenta škole i u području razvoja škole, a lokalne, regionalne i nacionalne vlasti donose propise i zakone. Kako bi unaprijedili položaj učenika, vijeća moraju utjecati na te (i druge) donositelje odluka. To čine kroz zagovaranje, lobiranje i drugo političko djelovanje. Proces bilo kakvog djelovanja ima određene korake. Prvi korak je upoznavanje s potrebama onih koje predstavljamo. Da bi bili što bolji predstavnici svog razreda, članovi vijeća učenika trebaju kontinuirano i proaktivno ispitivati i osluškivati potrebe i prijedloge svojih kolega te ih prenositi na sjednicama vijeća. Na toj razini se formuliraju konkretni prijedlozi za rješavanje identificiranih problema koje predstavnici vijeća učenika potom iznose donositeljima odluka i zagovaraju njihovu provedbu. Na lokalnoj razini to može podrazumijevati sastanke s ravnateljem, učiteljem ili gradonačelnikom ili sudjelovanje na sjednicama drugih tijela škole, poput učiteljskog ili školskog vijeća. Ta tijela bi također trebala tražiti očitovanja vijeća učenika po svim pitanjima koja ih se izravno tiču, primjerice davanje prijedloga za školski kurikulum (projekti, ekskurzije, kulturna djelatnost škole), uređenje učionica, dopune i izmjene kućnog reda, kreiranje jelovnika, nova infrastrukturna ulaganja i slično. Međutim, ukoliko ih ne traže, odgovornost predstavnika u vijeću učenika jest da zahtijeva da do njega dođu sve informacije relevantne za učenike.

U ovom segmentu djelovanja vijeća učenika, Dijalog EU s mladima, kao metoda i kao proces, ima osobiti potencijal. Ispitivanje potreba učenika te strukturirani i kontinuirani dijalog između učenika i donositelja odluka o problemima u školi i obrazovnom sustavu te prijedlozima za njihovo rješenje, pravi su put koji vodi dobrim politikama. Provedba Dijaloga EU s mladima osigurava da se glas učenika čuje i osnažuje njihov položaj ključnog dionika u odgojno-obrazovnom sustavu.

KAKO OSNAŽITI DEMOKRATSKU KULTURU ŠKOLE KROZ POTICANJE RADA VIJEĆA UČENIKA

Dajte vijeću učenika stvarne ovlasti

Teško je zamisliti suvremenu školu koja njeguje demokratsku kulturu bez nekog formalnog tijela koje zastupa interese i prava učenika. Međutim, često se u praksi pokazuje da su vijeća učenika prazne forme koje postoje samo kako bi se zadovoljila zakonska odredba, a učenici zapravo nemaju nikakvog utjecaja na donošenje odluka u školskoj zajednici. Vijeća učenika trebala bi biti ključan dionik u donošenju politika škole, i to ne samo kad se radi o pitanjima poput organizacije školskog plesa ili biranja odredišta za razredni izlet. Učenici trebaju imati ulogu u donošenju odluka o pitanjima koja se tiču cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa. U mnogim europskim zemljama učenici se bave pitanjima poput školskog kurikulumu, prehrane, vrednovanja nastave, zapošljavanja učitelja i slično.

Ohrabrujte učenike da iznose svoja stajališta

Potičite aktivnosti i formate u kojima učenici imaju priliku izraziti svoje mišljenje, poput diskusijskih foruma, tribina ili aktualnih sati. Može se dogoditi da učenici otvoreno kritiziraju učitelje, školu ili ravnatelja, ali nemojte se oko toga zabrinjavati. Možda će biti potrebno dogovoriti granice, ali takva rasprava može biti pozitivna i otvoriti brojne mogućnosti za stjecanje vještina pregovaranja i postizanja kompromisa, pa čak i kako bi se naučila cijeni sloboda govora u demokratskome društvu koje karakterizira snošljivost prema različitim mišljenjima.

Prilagođeno prema: *Bajkuša, M., Baketa, N., Pažur, M., Šalaj, B. (2017)*

DIJALOG EU S MLADIMA U ŠKOLI

Prilikom donošenja javnih politika vrlo se često događa da donesene odluke jednostavno promaše svoje ciljeve. Katkad se nešto čini vrlo dobrom idejom, da bi nakon nekoliko mjeseci primjene došlo do zaključka kako predviđene aktivnosti ne ostvaruju postavljen cilj. Prilikom analiziranja neuspješnih politika, često se dolazi do zaključka kako one ni inicijalno nisu bile u skladu sa stvarnim potrebama ciljane populacije. Donositelji odluka zaboravljaju, ne stižu ili ne žele komunicirati sa skupinom koja je najviše pod utjecajem odluka koje se donose. Činjenica je da prilikom donošenja odluka jednostavno nismo u mogućnosti poznavati sve potrebe i sve probleme koji se pojavljuju u nekoj populaciji. To nas onemogućava u preciznoj analizi uzroka problema, što pak vodi do predloženih planova koji u najboljoj situaciji ne rješavaju probleme, a u najgoroj ih dodatno pogoršavaju. Razgovor s ciljanom skupinom, onom čiji život pokušavamo oblikovati javnim politikama, jednostavan je, logičan i nužan korak kako bi donesene politike koristile pojedincu i zajednici.

Dijalog EU s mladima prvenstveno je zamišljen kao mehanizam koji se koristi pri oblikovanju politika za mlade na europskoj razini. Na nacionalnoj ili lokalnoj mikrorazini Dijalog EU s mladima kao metoda također je iznimno koristan jer omogućuje vrlo brzu razmjenu informacija i reagiranje sudionika procesa. Najvažnije načelo Dijaloga EU s mladima kaže da se ciljanu skupinu (mlade) jednostavno mora pitati. Iz perspektive učenika, ovo je posebno važno zato što se učenike u najvećoj mjeri doživljava kao skupinu o kojoj treba govoriti netko drugi jer sami učenici nisu dovoljno zreli ili informirani ili mudri za donošenje odluka. Ipak, upravo su učenici oni koji mogu najbolje objasniti koji su njihovi problemi i potrebe. Također nam najbolje mogu ukazati na to gdje stvari "zapinju", odnosno objasniti zašto neke mjere imaju ili nemaju smisla.

Dijalog EU s mladima je proces konzultacija između donositelja odluka i mladih, koji osigurava da mišljenja i preporuke mladih budu jedan od ključnih impulsa prilikom donošenja odluka i oblikovanja politika za mlade. To je mehanizam koji omogućuje učenicima da

u svojim školama i lokalnim zajednicama raspravljaju o problemima te odlučuju o pitanjima koja su njima bitna. Radi se o alatu koji učenicima pomaže da artikuliraju svoja mišljenja te da utječu na kvalitetu vlastitog života.

On se sastoji od jasno definiranih faza u kojima donositelji odluka i organizacije mladih postavljaju pitanja o temama koje su važne mladima diljem Europe, prikupljaju odgovore mladih, oblikuju prijedloge te ponovno prikupljaju komentare mladih na prijedloge prije nego što predstave konačne preporuke koje potom postaju dio politika za mlade. Na ovaj način mladi mogu izravno utjecati na donošenje odluka, a institucije mogu svoje odluke temeljiti na stvarnim potrebama mladih.

Dijalog EU s mladima je:

- participativni proces u kojem mladi i donositelji odluka kontinuirano surađuju i zajedno oblikuju preporuke za poboljšanje položaja mladih u Europi,
- alat koji osigurava da politike za mlade odražavaju prava i potrebe mladih diljem Europe,
- prostor u kojem mladi aktivno pridonose razvoju politika za mlade na europskoj i nacionalnoj razini.

Važno je naglasiti da Dijalog EU s mladima nije jedan od onih procesa koji su sami sebi svrha. U srži mu je potreba za širenjem suradnje, zajedničkim učenjem i razvojem te konkretnim rezultatima. Običan razgovor sa skupinom mladih nije Dijalog EU s mladima. Razgovor koji služi međusobnom upoznavanju problema i pozicija, koji kao rezultat ima konkretne prijedloge čija se provedba prati te koji rezultira usmjeravanjem resursa prema rješavanju određenog problema – to je Dijalog EU s mladima.

Radi se o opsežnom i strukturiranom procesu koji funkcionira na više razina i uključuje brojne dionike. Na europskoj razini cjelokupnim procesom upravlja Europski upravni odbor za Dijalog EU s mladima. Čine ga predstavnici Europskog foruma mladih (europske

krovne organizacije mladih), Europske komisije i zemalja koje u danom 18-mjesečnom razdoblju predsjedavaju Vijećem EU-a. Upravni odbor koordinira proces, usmjerava nacionalne radne skupine, prati i vrednuje razvoj Dijaloga EU s mladima i promiče njegove ishode na političkoj razini.

Na nacionalnoj razini za provedbu je zadužena Nacionalna radna skupina za Dijalog EU s mladima koja okuplja predstavnike ministarstva zaduženog za mlade i ostalih relevantnih vladinih tijela, organizacija mladih te istraživače i stručnjake. Najvažnije zadaće Nacionalne radne skupine su koordinacija konzultacijskog procesa i promicanje Dijaloga EU s mladima i njegovih rezultata prema mladima i donositeljima odluka. Osim Nacionalne radne skupine, ključnu ulogu u procesu imaju organizirani sektor mladih te organizacije i institucije koje rade s mladima na lokalnoj razini. To su organizacije mladih i za mlade, vijeća učenika, studentske udruge, savjeti mladih, škole, centri za mlade, obiteljski centri i slično. Svi oni mogu provoditi Dijalog EU s mladima na lokalnoj razini na način da izravno uključuju mlade u konzultacijske i ostale aktivnosti koje mladima omogućuju da izraze svoja stajališta i daju prijedloge za rješenja pitanja koja ih se tiču.

Dijalog EU s mladima podrazumijeva niz konzultacija s mladima i organizacijama mladih koji se odvija na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, a provodi se u svim državama članicama Europske unije. Organiziran je u 18-mjesečne cikluse koji su podijeljeni u 3 šestomjesečne faze. One se podudaraju s 3 šestomjesečna rotirajuća predsjedavanja Vijećem EU-a. Tri države članice koje unutar 18-mjesečnog ciklusa predsjedavaju Vijećem, u suradnji s Europskom komisijom i Europskim forumom mladih, odabiru jedan tematski prioritet koji će biti u fokusu cjelokupnog ciklusa i oko kojeg će se odvijati konzultacije te donositi zajedničke preporuke.

Cilj je prve šestomjesečne faze postići zajedničko razumijevanje tematskog prioriteta koji će biti temelj dijaloga i konzultacija u sljedećim fazama. Nacionalne radne skupine počinju pripreme za proces na nacionalnoj razini kroz diskusije sa stručnjacima i mladima te kroz istraživanje dogovorenog tematskog prioriteta. Nakon toga, država članica koja prva predsjedava Vijećem

unutar ciklusa organizira prvu Europsku konferenciju za mlade. Konferencija okuplja predstavnike organizacija mladih i donositelja odluka iz cijele Europe koji zajednički dogovaraju tematski okvir konzultacija i oblikuju konzultacijska pitanja. Potom nacionalne radne skupine, u suradnji s organizacijama mladih, pokreću konzultacije na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Cilj je druge faze prikupiti mišljenja mladih diljem Europe i na temelju njih oblikovati zajedničke preporuke vezane za tematski prioritet. Konzultacije obično traju nekoliko mjeseci i u tom razdoblju ključan je doprinos organizacija mladih na terenu, pa tako i vijeća učenika, koje mogu doći do velikog broja mladih i uključiti ih u proces. Po završetku konzultacija, svaka nacionalna radna skupina izrađuje nacionalni izvještaj te ga šalje Europskoj radnoj skupini. Druga po redu predsjedavajuća država unutar ciklusa potom organizira drugu Europsku konferenciju za mlade, gdje se na temelju svih nacionalnih izvještaja oblikuju zajedničke preporuke. Na kraju druge faze počinje proces prikupljanja mišljenja i osvrta na prijedlog zajedničkih preporuka na europskoj i nacionalnoj razini.

Cilj je treće faze uključiti dobivene osvrte i mišljenja kako bi se povećala relevantnost zajedničkih preporuka i vjerojatnost da iste postanu dio politika za mlade. Nakon što su na europskoj i nacionalnoj razini prikupljena mišljenja o nacrtu zajedničkih preporuka, posljednja država u predsjedavajućem triju organizira treću Europsku konferenciju za mlade. Na njoj predstavnici organizacija mladih i donositelja odluka revidiraju zajedničke preporuke i predlažu konkretne načine njihove provedbe. Proces kulminira usvajanjem Zajedničkih preporuka na konferenciji od strane mladih i donositelja odluka.

Nakon posljednje Europske konferencije za mlade u ciklusu, Vijeće ministara Europske unije (za mlade) počinje proces izrade i donošenja Rezolucije Vijeća, pri čemu Zajedničke preporuke služe kao temelj. Po završetku jednog 18-mjesečnog ciklusa proces počinje iznova, s novim predsjedavajućim trijem i novim tematskim prioritetom.

Uspješnost Dijaloga EU s mladima ovisi o broju mladih uključenih u proces. Ako je cilj osigurati relevantnost prijedloga i preporuka nastalih tijekom procesa,

uključivanje velikog broja mladih u Dijalog EU s mladima od ključne je važnosti. Jednako je važno doprijeti do što različitijih skupina mladih s obzirom na heterogenost te društvene skupine i njihove različite potrebe. Učenici su svakako jedna od važnih podskupina koja bi trebala biti u velikoj mjeri zastupljena u procesu.

Dijalog EU s mladima izvrsna je prilika za vijeća učenika. Osim što njihov angažman u Dijalogu EU s mladima omogućuje učenicima da izravno utječu na oblikovanje najznačajnijih europskih politika za mlade, on pruža priliku za konkretno poboljšanje položaja učenika u školama i lokalnim zajednicama. Europske politike za mlade iznimno su važne, ali njihov utjecaj ponekad se teško osjeća na lokalnoj razini. Stoga je zadaća organiziranih mladih, pa tako i vijeća učenika, iskoristiti Dijalog EU s mladima za izravno unapređenje položaja mladih u svojim školama i lokalnim zajednicama.

Iako je nastao na europskoj razini i služi kao instrument za kreiranje europske politike za mlade, Dijalog EU s mladima gubi smisao ako se njegov utjecaj ne osjeća na nacionalnoj i lokalnoj razini. Vijeća učenika stoga su pozvana da proces Dijaloga EU s mladima na europskoj razini prilagode svojim lokalnim potrebama te ga iskoriste za otvaranje tema i pokretanje projekata koji su važni učenicima u njihovim školama i zajednicama. Iako su konzultacije ključan dio Dijaloga EU s mladima, nije potrebno zaustaviti se na tome. Mišljenja i preporuke učenika na lokalnoj razini prenose se preko nacionalne na europsku razinu i služe kao temelj za europske politike za mlade, ali jednako tako vijeća učenika mogu iskoristiti konzultacije kao početnu točku za rješavanje konkretnih problema u zajednici.

Zašto je Dijalog EU s mladima relevantan za vijeća učenika?

- Uključuje učenike i druge mlade u procese donošenja odluka koje utječu na njihove živote.
- Pruža izvrsnu priliku za približavanje EU-a školi. Učenici iz škola u lokalnim sredinama imaju mogućnost baviti se europskim temama i nuditi rješenja za probleme s kojima se suočavaju mladi iz cijele Europe.
- Osigurava bolje razumijevanje potreba učenika.
- Omogućuje da se problemi učenika i drugih mladih nađu na agendi političara i drugih donositelja odluka na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.
- Služi kao forum za kontinuirano zajedničko promišljanje o učeničkim pitanjima u školskom okruženju i široj društvenoj zajednici.
- To je institucionalni participativni proces kojim se potiče suradnja među svim dionicima u odgojno-obrazovnom sustavu i razvija demokratska kultura u školama.
- Služi učenicima istovremeno kao prostor učenja i sudjelovanja. Kroz Dijalog EU s mladima oni grade kompetencije potrebne za aktivni angažman u zajednici i društvu, ali i svojim stvarnim sudjelovanjem utječu na procese donošenja odluka.
- Doprinosi prepoznatljivosti vijeća učenika kao nezaobilaznih sudionika i partnera u procesima donošenja odluka.
- Rješava konkretne probleme u školi i zajednici.

Odluke koje se donose u odgojno-obrazovnom sustavu najviše se tiču skupina koje su izravno uključene ili su zainteresirane za njegov uspješan rad, a to su ravnatelji, učitelji, stručni suradnici, učenici i njihovi roditelji. Stoga je velika vjerojatnost da se jednostrano donesene odluke neće uspješno provoditi. Ovu činjenicu, kao i temeljno ljudsko pravo svake osobe na sudjelovanje u društvenom životu, treba imati na umu i dok se odlučuje o razini uključenosti učenika u procese donošenja odluka. Mogli bismo zaključiti da je preduvjet demokracije u školama uključivanje svih zainteresiranih aktera unutar odgojno-obrazovnih institucija u procese donošenja odluka i njihovu provedbu.

Demokratske škole stvaraju i njeguju poticajno okruženje za uključivanje svih bitnih dionika u život škole. Potičući demokratsko upravljanje školom i aktivni angažman učitelja, roditelja i učenika, stavlja se naglasak na praktični dio učenja o demokraciji i za demokraciju. Slogan "učiti i živjeti demokraciju" ukazuje na potrebu da učenici iskušavaju demokraciju u školi kako bi prirodno i spontano usvojili vrijednosti i praksu demokratskoga građanstva.

Dijalog EU s mladima može u tom procesu biti od iznimne koristi. Sudjelovanje u Dijalogu EU s mladima pruža učenicima priliku za jačanje građanske kompetencije. Učeći o aktivnom građanstvu i demokraciji kroz praksu, učenici napreduju u razumijevanju procesa koji utječu na oblikovanje osobnih i kolektivnih identiteta, kao i procesa koji utječu na formiranje aktivnog građanina u demokratskom društvu. Mogućnost istraživanja i sudjelovanja u Dijalogu EU s mladima na europskoj razini, a pogotovo u školskom okruženju, ima znatan potencijal za učenje, razvoj kritičkog mišljenja te za vrijednosti poput solidarnosti, tolerancije, jednakosti, uvažavanja različitog mišljenja i ravnopravnosti u društvu. Sudjelovanje također doprinosi razvoju generičkih vještina poput postavljanja relevantnih pitanja, kritičke analize, komunikacijskih i prezentacijskih vještina, vještina istraživanja, razvijanja interpretacija, argumenata i utemeljenih pretpostavki te učinkovite pismene i usmene komunikacije.

Osim toga, Dijalog EU s mladima potiče kulturu suradnje, savjetovanja i zajedničkog donošenja odluka među svim akterima škole. Svačiji glas je važan i uvažavan.

DJELOVANJE VIJEĆA UČENIKA U KRIZNIM SITUACIJAMA

Autorica: Josipa Tukara Komljenović

Godina u kojoj su se u svijetu dogodile velike promjene je 2020. godina kada je došlo do pojave pandemije koronavirusa koju je uzrokovalo širenje virusa SARS-Cov-2. Pojava virusa uzrokovala je promjene u životima svih generacija, pa tako i mladih. Obavezno držanje fizičke distance, zatvaranja (engl. lockdown), obavezno nošenje zaštitnih maski i dezinfekcija ruku su samo neke od mjera predostrožnosti koje su imale za cilj suzbiti daljnje širenje virusa. Djeca i mladi, odnosno učenici/ce osnovnih i srednjih škola te visokih učilišta su sudjelovali na nastavi online putem što je zahtijevalo i prilagodbu načina učenja i rada općenito. Republika Hrvatska je tada uvela brzu digitalizaciju formalnog obrazovanja. No odgojno-obrazovni život ne čini samo nastava – on se sastoji i od mnoštva unutar školskih i izvanškolskih aktivnosti kao što je djelovanje i provedba rada vijeća učenika u osnovnim i srednjim školama.

Pojavu koronavirusa popratila su i dva razorna potresa koja su pogodila Zagreb u ožujku 2020. te Petrinju, Glinu, Sisak i druga okolna mjesta u prosincu 2020. godine. Ove dvije vrlo stresne i krizne situacije su uvelike utjecale na školovanje i svakodnevicu mladih, dovevši mnoge učenike/ice u situaciju ne imanja fizičkog objekta (škole) za odlazak na nastavu. Kako su mnogi elementi važni za mlade patili, tako je bio narušen i rad mnogih vijeća učenika diljem Republike Hrvatske na način da su se rijetko sastajali ili uopće nisu, te isto tako nisu imali mogućnosti provoditi aktivnosti demokratske participacije. Ukratko rečeno, aktualna kriza se preslikala i na djelovanje vijeća učenika. No aktualno krizno stanje je samo na površinu iznjedrilo poteškoće koje su i prethodno postojale, a za čije rješavanje ponekad nema jake volje od strane ključnih aktera. Stoga civilno društvo, sami učenici/ice te stručnjaci/kinje koji rade s mladima osmišljavaju korake i preporuke kako poboljšati rad i djelovanje Vijeća učenika općenito te u kriznim situacijama.

No kako bi se razgovaralo o preporukama za osiguravanje djelovanja vijeća učenika u kriznim situacijama, potrebno je prvenstveno ujednačiti njihov rad na razini svih osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Važno je da vijeće učenika kvalitetno radi i ima jasna pravila oko participacije učenika/ica u donošenju važnih odluka ne samo u kriznim situacijama, već i inače. Ova potreba se može ispuniti izradom i donošenjem jasnog i jedinstvenog pravilnika o radu vijeća učenika koji će uključivati i rad u kriznim situacijama. Za praćenje rada vijeća učenika zadužen je voditelj/ica (koordinator/ica), odnosno osoba koja unutar škole prati, pruža podršku i pomaže radu vijećnika/ica.

Upravo bi voditelj/ica vijeća učenika trebao tijekom kriznih situacija osigurati redovitost rada i sastajanja vijeća putem digitalnih alata, čime se postiže poštivanje Članka 71. *Zakona o odgoju i obrazovanju osnovnih i srednjih škola* koji uređuje rad vijeća učenika¹. No odgovornost je i na trenutnim vijećnicima/icama koji bi se jednako tako trebali zalagati da se rad njihovog vijeća nastavi i u izvanrednim situacijama. Sam voditelj/ica bi trebao osigurati kanal za participaciju svih učenika/ica u školi u kriznim situacijama (prvenstveno na **Platformi Teams**, ali i putem drugih komunikacijskih alata).

Kako svaka škola posjeduje internetsku stranicu, potrebno je dio stranice posvetiti vijeću učenika s ciljem informiranja ostalih učenika/ica o temama kao što su:

- općenito o tome što i tko je vijeće učenika,
- koja je uloga i važnost vijeća učenika,
- kako vijeće učenika može biti most prijenosa informacija, potreba i želja ostalih učenika/ica i škole tijekom trajanja kriznih situacija,
- novosti, materijali i dokumentacija o radu vijeća učenika kako bi svi učenici/ice imali dostupne informacije,
- informacije o mišljenju vijeća učenika o organizaciji rada odgojno-obrazovnih institucija i ostvarivanju prava učenika/ica.

¹ Više savjeta i preporuka može se pronaći u publikaciji „I mene se pita! Preporuke za uključivanje vijeća učenika/ica u donošenje odluka koje se tiču učenika/ica u kriznim situacijama i izvan njih“

Preporuka je da voditelj/ica u suradnji s vijećem učenika, a uvažavajući njihovo mišljenje, tijekom kriznih situacija istraže mišljenja o određenim relevantnim temama važnim za učenike/ice uz upotrebu digitalnih alata koji najbrže povezuju sve aktere. Zadatak voditelja/ice je i da jednako tako pruži podršku vijeću učenika u dijeljenju informacija o radu vijeća u školama tijekom trajanja kriznih situacija što preko Platforme Teams, što putem službene web stranice škole.

Djelovanje i rad vijeća učenika treba i mora biti sastavni element u osiguravanju dobrog funkcioniranja škole u kriznim situacijama. Iako u ovom trenutku (ožujak, 2022.) određene prognoze daju naznake kako bi pandemija koronavirusa mogla završiti, ili bi barem moglo doći do ublažavanja mjera zaštite, nužno je uspostaviti uhodan i funkcionalan sustav rada vijeća učenika u svim školama u Republici Hrvatskoj kako bi sami učenici/ice brzo i jasno mogli djelovati u pandemijskim i svim drugim kriznim uvjetima. Stoga je potrebno uspostaviti jasnu ulogu učenika/ica u donošenju odluka koje se na njih odnose te ih uključiti u procese odlučivanja čime se postiže njihovo pravo na participaciju.

Nedjelovanje najvažnijeg predstavničkog tijela učenika/ica u školi u kriznim situacijama predstavlja „prijetnju demokratičnosti škola, nisku participaciju učenika/ca u odgojno-obrazovnim procesima, prijetnju ostvarivanju učeničkih prava, kao i prava na kvalitetno obrazovanje i zdravlje učenika/ica u uvjetima povezanim s pandemijom COVID-19“ (Cek, M., Dajmjanović, S., Capan, M. 2021), ali i drugim izvanrednim uvjetima i situacijama. Upravo potreba izrade jasnog i jedinstvenog pravilnika o radu vijeća učenika koji će između ostalog sadržavati i upute za djelovanje u kriznim situacijama (a za koji je preporuka da bude uvršten u Statute škole), kao i korištenje ovog Priručnika, vrlo jednostavno mogu prevenirati štetu, inertnost škola i/ili nedjelovanja vijeća učenika u kriznim situacijama.

UVOD U DIJALOG EU S MLADIMA

SŠ - PISANA PRIPREMA ZA PROVEDBU PEDAGOŠKE RADIONICE

Ime i prezime voditelja radionice:

Odgojno-obrazovno područje: Građanski odgoj i obrazovanje

Tema pedagoške radionice: Uvod u Dijalog EU s mladima

Sudionici: učenici određenog razrednog odjela / članovi vijeća učenika

Cilj: upoznati sudionike s procesom Dijaloga EU s mladima

Ishodi: učenici će znati objasniti što je Dijalog EU s mladima i koja je njegova svrha, nabrojati aktere koji sudjeluju u procesu Dijaloga EU s mladima, predstaviti faze ciklusa Dijaloga EU s mladima

Nastavne metode i oblici rada: metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda pisanja, metoda demonstracije. Frontalni (čelni) i individualni rad.

Planirano vrijeme trajanja radionice: 90 min (2 školska sata)

Mjesto održavanja radionice: učionica

Literatura korištena za pripremu radionice: Dijalog Europske unije s mladima u Republici Hrvatskoj (https://www.mmh.hr/uploads/publication/pdf/100/2021-02-16-publikacija_DEUM.pdf)

Potreban materijal i sredstva: kreda, ploča, računalo, projektor, prezentacija, nagrade za učenike

Evaluacija: evaluacijski listić

TIJEK RADA U RADIONICI

STRUKTURA RADIONICE	AKTIVNOST	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA (MATERIJAL)	VRIJEME (MINUTE)
UVOD	Dogovor o pravilima rada na današnjoj radionici	Kreda, ploča	5
SREDIŠNJI DIO			
1. aktivnost	Prezentacija o Dijalogu EU s mladima	Računalo, projektor, prezentacija	40
2. aktivnost	Pitanja i odgovori		15
ZAVRŠNI DIO			
1. aktivnost	Pub kviz	Računalo, projektor, prezentacija, nagrade za učenike	25
2. aktivnost	Evaluacija	Evaluacijski listić	5

UVODNI DIO

Na samom početku voditelj pozdravlja prisutne sudionike radionice (učenike) te koristeći kredu na ploči nacrtava šaku po modelu svoje šake i zamoli jednog od učenika da svima kaže što bi mogao predstavljati taj znak, koji će ujedno biti najvažnije pravilo današnje radionice (*Kada nešto želim reći, dignem ruku i čekam da me voditelj prozove*).

SREDIŠNJI DIO

Voditelj održava prezentaciju o Dijalogu EU s mladima (što je Dijalog EU s mladima, koja je njegova svrha, tko su glavni akteri i koje su njegove faze ciklusa).

Nakon prezentacije voditelj pita učenike imaju li kakvih nejasnoća oko predstavljenog sadržaja i poziva ih da postavljaju pitanja o Dijalogu EU s mladima. Voditelj potom odgovara na njihova pitanja.

ZAVRŠNI DIO

Voditelj u obliku prezentacije postavlja niz pitanja o Dijalogu EU s mladima. Učenici igraju u parovima te odgovore zapisuju na papir. Voditelj potom otkriva točne odgovore te, nakon bodovanja, najbolji par dobiva nagradu.

Nakon provedbe kviza voditelj podijeli sudionicima evaluacijske upitnike te ih pozove da ih ispune.

METODE PROVEDBE DIJALOGA EU S MLADIMA

SŠ - PISANA PRIPREMA ZA PROVEDBU PEDAGOŠKE RADIONICE

Ime i prezime voditelja radionice:

Odgojno-obrazovno područje: Građanski odgoj i obrazovanje

Tema pedagoške radionice: Metode provedbe Dijaloga EU s mladima

Sudionici: učenici određenog razrednog odjela / članovi vijeća učenika

Cilj: upoznati sudionike s metodama provedbe Dijaloga EU s mladima

Ishodi: učenici će moći provesti neke od metoda provedbe Dijaloga EU s mladima

Nastavne metode i oblici rada: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda čitanja, metoda demonstracije. Grupni rad.

Planirano vrijeme trajanja radionice: 45 min (1 školski sat)

Mjesto održavanja radionice: učionica

Literatura korištena za pripremu radionice: Ciljevi za mlade ([http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/YouthGoals%20Croatian%20version%20\(in%20template\).pdf](http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/YouthGoals%20Croatian%20version%20(in%20template).pdf)), Dijalog Europske unije s mladima (https://www.mmh.hr/uploads/publication/pdf/14/YouthGoals_Croatian_version__in_template_.pdf), video Strukturirani otoci (<https://www.youtube.com/watch?v=SBs8cCJqtU>), EU pita (<http://eupita.eu>)

Potreban materijal i sredstva: kreda, ploča, ispisani upitnici za provedbu konzultacija, ispisani *Ciljevi za mlade*, poveznica za video *Strukturirani otoci*, publikacija *Dijalog Europske unije s mladima* u

Republici Hrvatskoj, prijenosno računalo priključeno na internet na kojem je moguće prikazati video na YouTubeu, ispisane upute za stolove

Evaluacija: evaluacijski listić

TIJEK RADA U RADIONICI

STRUKTURA RADIONICE	AKTIVNOST	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA (MATERIJAL)	VRIJEME (MINUTE)
UVOD	Dogovor o pravilima rada na današnjoj radionici	Kreda, ploča	5
SREDIŠNJI DIO (paralelna provedba 4 aktivnosti)	Otoci učenja metoda Dijaloga EU s mladima	Ispisani upitnici za provedbu konzultacija, ispisana uputa za stol	15
1. aktivnost	Upitnici za provedbu konzultacija		
2. aktivnost	<i>Ciljevi za mlade</i>	Ispisani Ciljevi za mlade, ispisana uputa za stol	15
3. aktivnost	Video <i>Strukturirani otoci</i>	Poveznica za video <i>Strukturirani otoci</i> , prijenosno računalo priključeno na internet na kojem je moguće prikazati video na YouTubeu, ispisana uputa za stol	15

4. aktivnost	Inspirativni i inovativni primjeri provedbe Dijaloga EU s mladima	Publikacija <i>Strukturirani dijalog s mladima</i> , ispisana uputa za stol	15
ZAVRŠNI DIO	Predstavljanje naučenog		20
1. aktivnost			
2. aktivnost	Evaluacija	Evaluacijski listić	5

UVODNI DIO

Na samom početku voditelj pozdravlja prisutne sudionike radionice (učenike) te koristeći kredu na ploči nacrtava šaku po modelu svoje šake i zamoli jednog od učenika da svima kaže što bi mogao predstavljati taj znak, koji će ujedno biti najvažnije pravilo današnje radionice (*Kada nešto želim reći, dignem ruku i čekam da me voditelj prozove*).

SREDIŠNJI DIO

Voditelj dijeli učenike na četiri grupe tako da pozove učenike da po redu izvikuju po jedno voće (kruška, jabuka, banana, kivi). Nakon što svi učenici izreknu naziv jednog voća, voditelj pozove učenike da se grupiraju sukladno voću (kruške su prva, jabuke druga, banane treća i kiviji četvrta grupa).

Stolovi u učionici su razmješteni na način da postoje 4 velika stola u kutovima učionice nastala spajanjem dvatri stola. Ostali stolovi su maknuti sa strane. Voditelj poziva grupe da sjednu oko velikih stolova na kojima ih čekaju zadaci te im daje uputu da u vremenu od 15 minuta prouče materijale koji se nalaze na stolu.

Na stolovima se nalaze sljedeće informacije o metodama:

- stol 1: Upitnici za provedbu konzultacija

Uputa: Vaš zadatak je da u sljedećih 15 minuta pogledate upitnike te se upoznate s time kako su izgledala

konzultacijska pitanja u prethodna dva ciklusa provedbe Dijaloga EU s mladima (u prethodnim ciklusima zvao se *Strukturirani dijalog s mladima*). Pogledajte strukturu pitanja i njihovu formu te njihov sadržaj. Pokušajte zajedno odgovoriti neka od pitanja.

- stol 2: *Ciljevi za mlade*

Uputa: Vaš zadatak je da u sljedećih 15 minuta pogledate *Ciljeve za mlade* koji se nalaze na vašem stolu. Odaberite jedan od ciljeva i razmislite kako biste ga mogli provesti u svom okruženju – koje metode i aktivnosti možete provesti u školi da biste ih ispunili?

- stol 3: Video *Strukturirani otoci*

Uputa: Vaš zadatak je da u sljedećih 15 minuta pogledate video *Strukturirani otoci* koji se nalazi na računalu ispred vas. Zapamtite koje metode su korištene u videu kako bi se čuo glas mladih u lokalnoj zajednici.

- stol 4: Inspirativni i inovativni primjeri provedbe Dijaloga EU s mladima

Uputa: Vaš zadatak je da u sljedećih 15 minuta proučite stranice 33-35 u publikaciji *Strukturirani dijalog s mladima* te se upoznate s kreativnim i inovativnim metodama provedbe konzultacija na lokalnoj razini. Zapišite koje vam se metode čine najučinkovitijima u školskom okruženju i zašto ili, ako biste neku prilagodili, slobodno napišite koju i zašto.

ZAVRŠNI DIO

Nakon 15 minuta voditelj poziva grupe da odaberu po jednog učenika koji će u ime grupe predstaviti ono što su saznali i naučili. Za usmeno izlaganje predstavnika svake grupe ima 5 minuta. U izlaganju se učenici trebaju usredotočiti na ono što su naučili i na promišljanje o mogućnostima primjene metode u školi.

Nakon izlaganja voditelj podijeli sudionicima evaluacijske upitnike te ih pozove da ih ispune.

ŠKOLA ZBUNJOLA (TROKUT SURADNJE)

SŠ - PISANA PRIPREMA ZA PROVEDBU PEDAGOŠKE RADIONICE

Ime i prezime voditelja radionice:

Odgojno-obrazovno područje: Građanski odgoj i obrazovanje

Tema pedagoške radionice: Zagovaranje, međusektorska suradnja, procesi donošenja odluka

Sudionici: učenici određenog razrednog odjela / članovi vijeća učenika

Cilj: upoznati sudionike s principima zagovaranja, međusektorske suradnje i procesa donošenja odluka

Ishodi: učenici će unaprijediti svoju građansku kompetenciju u području sudjelovanja u procesima donošenja odluka

Nastavne metode i oblici rada: metoda razgovora, metoda igranja uloga, metoda čitanja. Grupni rad.

Planirano vrijeme trajanja radionice: 45 min (1 školski sat)

Mjesto održavanja radionice: učionica

Potreban materijal i sredstva: ispisane grupne upute

Evaluacija: usmena evaluacija

TIJEK RADA U RADIONICI

STRUKTURA RADIONICE	AKTIVNOST	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA (MATERIJAL)	VRIJEME (MINUTE)
UVOD	Dogovor o pravilima rada na današnjoj radionici	Kreda, ploča	5
SREDIŠNJI DIO	Igranje uloga	Ispisane grupne upute	15
1. aktivnosti	Definiranje grupnih pozicija		
2. aktivnost	Grupni pregovori		10
3. aktivnost	Vraćanje u originalne grupe		5
ZAVRŠNI DIO	Evaluacija		10

UVODNI DIO

Na samom početku voditelj pozdravlja prisutne sudionike radionice (učenike) te koristeći kredu na ploči nacrtava šaku po modelu svoje šake i zamoli jednog od učenika da svima kaže što bi mogao predstavljati taj znak, koji će ujedno biti najvažnije pravilo današnje radionice (*Kada nešto želim reći, dignem ruku i čekam da me voditelj prozove*).

SREDIŠNJI DIO

Voditelj daje uputu da se učenici podijele u tri grupe sukladno preferencijama – uprava škole i stručni tim, vijeće učenika, vijeće roditelja. Nakon toga slijedi uputa svima: *U školi Zbunjoli novoizabrani ravnatelj želi osigurati uključenost svih zainteresiranih strana u stvaranje kvalitetnijeg školskog okruženja, a to uključuje upravu, vijeće roditelja i vijeće učenika.*

Voditelj nakon toga daje ispisane upute za grupni rad:

1. Dogovorite se oko onoga što vam treba kako biste mogli riješiti problem.
2. Što vi možete napraviti da doprinesete rješavanju problema?
3. Koji su vaši zahtjevi od druge dvije grupe koje će biti uključene u dijalog?
4. Na koje ste kompromise spremni?

Kasnije ćete imati priliku predstaviti vaše pozicije drugim grupama. Vaš zadatak je pregovarati s druga dva aktera dok ne nađete zajednički dogovor o tome kako pristupiti rješavanju problema i dogovoru oko toga tko će za što biti odgovoran.

Scenariji za raspravu:

1. Učenici nisu zadovoljni ponudom izbornih predmeta i izvannastavnih aktivnosti. Htjeli bi nastavu robotike i glazbeni orkestar. Takvi sadržaji podrazumijevaju velika ulaganja u opremu, prostor i stručnjake, a škola ima ograničeni proračun.
2. Svijest o seksualnom i reproduktivnom zdravlju je jako niska i učenici samo među sobom razgovaraju i informiraju se o temama poput spolnosti, reproduktivnih prava i zaštiti od spolno prenosivih bolesti. Djelatnici jedine ljekarne u mjestu su indiskretni i šire tračeve o tome što je tko kupio u ljekarni (pilule, kondome i slično).
3. U školi ne postoji prostor u kojem bi se učenici mogli družiti i opušati u vrijeme odmora, a posebno dok čekaju izvannastavne aktivnosti ili imaju slobodan sat. Postoji samo školska knjižnica, ali tamo uvijek mora biti tišina.

Uputa za 1. korak: Definiranje grupnih pozicija

Unutar svoje grupe odredite što vam je sve potrebno za rješavanje navedenog problema te navedite koji je vaš stav oko njegova rješavanja. Konkretno definirajte što vi možete napraviti, a što biste htjeli da drugi naprave. Budite konstruktivni! Imate 15 minuta da dogovorite svoju poziciju.

Uputa za 2. korak: Grupni pregovori

3 predstavnika škole, 5 učenika i 2 roditelja čine jednu grupu, i svaka grupa raspravlja o jednoj temi u kutovima učionice.

Uputa za 3. korak: Vraćanje u originalne grupe

Komentirajte s kolegama kako su prošli pregovori i jeste li zadovoljni ishodom. Jeste li uspjeli zadržati svoju početnu poziciju?

ZAVRŠNI DIO

Voditelj vodi kratku diskusiju prema sljedećim pitanjima:

- Što se dogodilo u grupama?
- Je li bilo lako pripremiti zajedničku poziciju u originalnim grupama? Zašto (ne)?
- Je li bilo lako doći do dogovora s druge dvije grupe? Jeste li se dogovorili? Zašto ste uspjeli ili zašto niste?
- Što mislite o rezultatima? Slažete li se s ishodom?
- Postoji li veza između vježbe i stvarnosti? Ako da, koja?
- Što ste naučili iz ove vježbe? Što možete koristiti u svom radu?
- Možete li ovo povezati s građanskim odgojem i građanskom kompetencijom?

KORIŠTENNA LITERATURA

Babić, D., Bojić, M., Bužinkić, E., Glišić, V., Horvat, M. (2010). *Učenička vijeća - sudjelovanje učenika/ica u procesima donošenja odluka*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske

Bäckman, E., Trafford, B. (2007). *Democratic Governance of Schools*. Strasbourg: Council of Europe Publishing

Bajkuša, M., Baketa, N., Pažur, M., Šalaj, B. (2017). *Prema demokratskoj školi*. Zagreb: GOOD inicijativa za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u odgojno-obrazovne institucije, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Forum za slobodu odgoja

Cek, M., Dajmjanović, S., Capan, M. (2021.). *I mene se pita! Preporuke za uključivanje vijeća učenika/ica u donošenje odluka koje se tiču učenika/ica u kriznim situacijama i izvan njih*. Rijeka: Udruga "Delta"

Council of Europe (2008). *Have Your Say! Manual on the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*.

Hart, R. (1997). *Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care*. UNICEF

Narodne novine (87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20), *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Izvor: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>

Preveden, A., Sočo, A., Kralj K. (2015). *Vijeća učenika - Praktični priručnik za voditelje vijeća učenika*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske

Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B. i Agrusti, G. (2016). *IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 Assessment Framework*. SpringerOpen

Sočo, A., Marjanović, B. (2017). *Strukturirani dijalog s mladima*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske

Sočo, A., Jakovina, P. (2020). *Dijalog Europske unije s mladima u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske

Tucci, G. i sur. (2016). *Manual for School Students*. OBESU

